

ЦАРИГРАДСКИ ВѢСТНИКЪ

ГОДИШНА ЦѢНА.

предплатима.

За Цариградъ меджидіета бѣли пять; за вонъ и въ Одесса меджидіета бѣли шесть и половина. — Отъ Одесса за всички-те мѣста въ Россія плащася въ година-та за пресилка-та на руска-та поща 2 карбовни.

№ 331

Издаваня всяка Суббота.

Подписка-та ся пріема въ Печатница-та на Першембе-пазаръ въ улицата Главани. Въ Одесса у Его Благородія Николая Христофоровича Палаузова. Въ Москва въ Редакціята Журнала Москвитянина. Въ Букурещъ у Г-на Христа Георгіева; Въ Ибраила у Г-на Михаила Поповича.

Поправка.

Листо-то отъ минала-та Недѣля вмѣсто да ся брой № 320, треба да ся брой № 330.

БЪЛГАРСКИ ИЗВѢСТІЯ.

Продолженіе отъ Пресъ д' Оріанъ
ЗА СОСТОЯНИЕ-ТО НА БОЛГАРИЯ.

(Биждъ прежно-то листо)

Нека сократиме политика-та, кой-то Греческо-то духовенство камъ насъ играе. Какво отъ една страна гледаме? Гледаме да презира наша-та народность, да гони нашия языкъ, дѣла съ кон-то ся труди да на слѣ въ Панеллинизма! Що гледаме отъ друга страна? Гледаме ежедневно клеветы да измудриа за да тури въ сумнѣніе наша-та камъ Трона преданность, гледаме скрышни интриги за да разлюбява Болгарскія народъ и така да го лиши отъ спокойствіе-то му. Ето работи довольно достойны да на убѣдять че съ такива неприятели животь-атъ е дѣло несосно. Но сега като Хат-и-Хумаюна простира царски-те милости верху вси-те классы всякаго народа, какво дераеме мы Болгары-те отъ Н. В. Султана да просиме? Закона-та часть, кой-то отъ твѣ милости и намъ равно съ други-те народы ся пада.

Спореди васъ обаче, Г-не Редакторе, ако е истинна мысль-та ви добръ да сме разумели мы не треба да соучаствуваме на царски-те милости освенъ съ мѣрка ограничена и не равна. Хат-и-Хумаюна ще да унищожи грабительство-то на Греческо-то духовенство, и така мы щели да сме удовлетворени. Освенъ това мы щели да искате да кажите, че Хат-и-Хумаюна отъ това по-далечъ не може да иди. Но тогда пытаме вы, като Грабительство-то на Греческо-то духовенство ся унищожи, мы щели да ся избавиме отъ нихно-то противъ наша-та народность иго, кое-то по причина на религія-та на вратъ ны тужи? Това начало на видимо едно удовлетвореніе довольно цѣрь ли е, кой-то ся изыскова за раны на народно едно ускорбленно чувство? Упѣкунство-то, кое-то, бывше за наша-та народность пагубно, Грецы-те го грабятъ, обржцали ся по крайней мѣрѣ въ полза на царство-то? На вѣрно не.

Покрайній мѣрѣ сумнително е, Г-не Редакторе, претолкованіе-то, кое-то выи за Хат-и-Хумаюна давате да е согласно съ Болгарски-те нужности, между тѣмъ, и съ добръ разумѣнно-то достоинство на Отоманска-та Имперія, още же, позволете да вы го кажете съ великодушны-те намѣренія любезнѣйшаго нашего Господаря. Но и да бѣхте имали выи право и ваше-то претолкованіе, кое-то е днесъ лично, да бы да ся намѣрило единъ денъ официално-то претолкованіе на Высока-та Порта, не е ли по крайній мѣрѣ истинна че выи преобразявате законны-те жалбы, и неповажни-тѣ желанія на Болгары-те?

Выи казываете: "Да иди нѣкой по-далечъ даже и до цѣль-та на Славолюбцы-те не щели бы да ся подтвердятъ привилегіи-те и свободности-те на Греческа-та церква..." и на друго мѣсто пакъ казвате: "Дума съ между тѣмъ, че твѣ лица, кои-то са орудія на едно толико опасно Славоблюбіе за да намѣрять силы защитители..."

Това разсужденіе по крайній мѣрѣ не е ли много строго? безъ сумнѣніе; то имъ ся причина-та и начало-то; такожде тая причина и това начало не са несогласны съ искренность-та, защото инакъ не щеше да има на свѣтъ-атъ неволны погрѣшки. Но колко и да е нѣкой расположенъ и готовъ да вы вѣрова за ваши-те праведны и искренны намѣренія, невозможно е да не отдадеме ваша-та погрѣшка на виновны-те подбужденія на едно духовенство, кое-то неприятель е на Болгары-те. Напоминвате противъ насъ велика-та дума Панаславизмъ, и забѣлжете добръ, казываете самъ Панаславизмъ. Но твѣ дума самъ Панаславизмъ, мыслиме самъ Панаеллинизмъ да я е турилъ на явѣ.

Казываете да сме славоблюбы. Да, нека да е така! Но когда беззаконно едно клеветаніе, е простено на обвинителя да неяви доказателство? Ако е истина да сме имали славоблюбіе, зашто да не кажете гдѣ ся намирато, и на какво состоя? Мы искаме да пмаме праведно едно религіозно равенство, и-желаеме да сме какъ-то са Грецы-те, Арменцы-те и Еврей-те. И твѣ желанія и притязанія, исполыводаме ги, искаме ги и повторывае ги. Возможно е да ги намѣрва нѣкой за безмѣстны, горделивы, осмѣливы, славоблюбы. Но ако наше-то славоблюбіе е таково, нека дерзие на явно да го каже, и зашто са скрышны-те твѣ способы, ако да е истина че наши-те желанія са беззаконны, и че наши-те славоблюбіи крѣятъ опасность?

Мы Болгары-те искаме возобновленіе-то на церковна-та наша Іерархія, и выи казываете, че да ны ся отступи тоза нѣщо "привилегіи-те на Греческо-то духовенство не щели бы ли да ся подтвердятъ, че щели да ся унищожать, нѣщо, приложавате выи, кое-то Н. В. Султана не иска, и никогда не ще былъ да иска."

Перво, Г-не Редакторе, въ Хат-и-Хумаюна-атъ не става дума за Греческо Духовенство. А говори ся за Христиански общества, кое-то има голѣма разлика. Ако ся сумнѣвате, сторете добръ да го прочатете. Перво-то примѣчаніе наумѣва ни друго едно. Единство-то на вѣра-та не дозволява повече въ Греческа-та церква единство-то на общество-то, колко-то не ся дозволява у васъ, въ Католицизмъ-атъ, съ единство-то на вѣрованіе-то и тождество-то на Франція съ Австрія, съ Неаполь, съ друга нѣ-коя держава.

По-надалечъ отхождамъ и пытамъ вы, ако въ Хат-и-Хумаюна-атъ существува една коя да е привилегія да е за Грецы-те само нарѣчена, и най паче привилегія, или за да управлява други-те общества на Имперія-та, или да ги угнѣтыва. Грецы-те за да ся управляватъ помежду си спореди дозволенныя начинъ отъ Высока-та Порта нищо по добро нѣма. Но колко-то за васъ и за насъ вопроса промѣня и лице-то и естество-то. Болгарска-та народность не е Греческа-та народность. Право-то, кое-то слѣдна-та тая може да е получила за да ся управлява сама твѣ, нѣма никакое сходство съ право-то за да управлява,

други-те, и за да знаятъ добръ языкъ-атъ си Греческій Патріархъ, Владыцы-те му и Митрополити-те му не са по-малко недостойны да ны учатъ Христианство-то на собственныя нашъ языкъ.

Н. В. Султана не иска, казываете выи, и никогда не иска да унищожи привилегіи-те и свободности-те на Греческа-та церква. Да ги унищожили? Не. А да извади отъ тѣхъ все што не е согласно съ обезпеченіе-то на Держава-та, съ царско-то достоинство и съ народны-те нужды, да, то быва, зашто ако царско-то Правителство не искаше да присвои законны-те свои права, и да не остави на Патріарси-те, освенъ канонически-те нихны права, зашто е слѣдующе-то въ Хат-и-Хумаюна условіе? "Власти-те отступены на Патріарси-те и на Владыцы-те Христианскыхъ Богослуженіяхъ отъ Султана Мохамеда II, и отъ неговы-те наслѣдницы, ще ся направятъ да са согласны съ ново-то положеніе, кое-то щедры-те мои и благоволны-те намѣренія даватъ на твѣ общества."

Выи можете да го не знаете, какъ-то и други съ подобна добра воля можатъ да го не знаятъ. Не е обаче по-малко истина, че власти-те, кои-то Греческія Патріархъ надъ Болгарія има (полагающъ да има законны власти, а не грабнаты) не можатъ да са освенъ власти да дены отъ Мохамета II, и отъ неговы-те наслѣдницы. Зашто, забѣлжеи това, кое-то е Историческо: Между расположенія-та на седмь-тѣхъ вселенски Соборы, приняты отъ православна-та церква никой не ся намѣрва, кой-то да дава Греческому Патріарху власть надъ Българія и на други мѣста.

Гречески единъ Вѣстникъ Босфорскій Телеграфъ, отгласка наши-те желанія като незаконны и казува, че "въ едно Царство не можатъ двамина началника за истата-та церква да существовать." ако нова една церква за насъ ся поставяваше, Панаславизмъ-атъ щель былъ по-голѣмъ успѣхъ да вземе, и едно силно развитіе за полза една сила, кой-то не е Турція. "Ето добры думы; ето и доказателство, ако доказателствъ може да существова, че Болгары-те за всегда ся осудены да лежатъ подъ чуждо едно духовно иго, и никогда да нѣмать право самы тѣ духовно да ся управляватъ. Но благополучно е че утвѣрденія-та Босфорскаго Телеграфа какъ-то и собственны-те ваши са лишены отъ основаніе, и посвятыватъ послѣ единъ илотизмъ (робство), кой то е проклянанъ толкова отъ благія разумъ, колко-то и отъ просвѣщеніе-то. Босфорскій Телеграфъ за да подкрѣпи утвѣрденія-та си, взема примѣры отъ Индія-цы-те и пословицы отъ Ісократъ. Существуема-та истина находяща ся при него, тойзи Вѣстникъ трѣбоваше да ся бой отъ нея, и о-ко-то му да не може да терпи бѣсъкъ-атъ й. Зашто-то друго яче не чѣхмѣ го бы видѣли, като иска да говори за Христиански единъ вопросъ, да ходи да тжрси примѣри въ дале-

чно едно варварско мѣсто, и въ язычна една философія. Да оставиме убо Брахманы и Философы. Истина-га тугъ при насъ ся нахожда.

Положеніе-то на Арменокатолицы-те срѣщу дърги-те Католицы, намѣрва ся въ Оттоманска-та Имперія, даже и въ Цареградъ точно така, както наше-то положеніе е срѣщу Грецы-те. Арменокатолицы-те са отъ друго племе, тѣ иматъ другъ языкъ, иматъ и други церковны книги. Не сме ли и нѣи така съ Грецы-те? Но ето даже и предъ очите Босфорскаго Тилеграфа, че Н. В. Султана имъ дава религіозенъ единъ Патріархъ, и не само религіозенъ Патріархъ, но още и Патріархъ со свѣтска сила. Босфорскій Тилеграфъ не е замѣнилъ това дѣло, и така онъ не можеше да разумѣе, и нито пакъ имаше правда да каже за насъ Болгарите че сме дерзнали да искаме и да ся надѣеме за желаніе-то си.

Колко-то за васъ, Г-не Редакторе, който немате предрасудицы-те Босфорскаго Тилеграфа, ще вы се отговориме, че мысль-та „да составиме за насъ пова една църква“, е просто едно заблужденіе изчамѣряно за да послужи въ оправданіе-то на едно духовенство, кое-то въ отчаяніе ся намѣрва. Не, мы не искаме да составиме нова църква, ами разумѣи те добръ, „да возобновиме священна-та наша Іерархія, разстроена отъ Грецы-те, искаме да изгониме Владыцы-те и Митрополи-ти-те Грецы, кои-то са уграбиле Владычески-те наши престоли“. Истина, Г-не Редакторе, нещемъ каза, че вѣроваме да е праведно предъ ваши-те очи, да кажиме да е и политическо да существувать за правосудіе-то отъ гражданнѣ до гражданнѣ, и отъ народность до народность, между Господаръ и подданникъ, двѣ теглилки и двѣ мѣрки; но не можеме ли поне да ся отнесеме на безпристрастны-те ваши чувства и да вы попытаме, ако, послѣ като положиме нашествіе и грабительство отъ насъ надъ Грецы-те да ся е направало такова какво-то существува направено отъ Грецы-те верху насъ, оплакованія-та на Грецы-те противъ насъ, щѣха ли да са безмѣстны? Дозволете да вы попытаме още ако въ таковъ случай Хат-и-Хумаюнъ-атъ не щеше да има намѣреніе да останови равновѣсіе на дѣла-та, и правосудіе-то да защити, и хищницы-те да свади.

Вы говорихте за Панславизмъ спореди мысль-та-вы; позволете ны да говориме и мы спореди наша-та мысль. Ваши-те противъ насъ за тойзи предметъ разсужденія-взематъ за сама основа предположеніе-то, че мы Болгары-те Славяни ще станемъ. Е, да не ся препираме за това предположеніе, ето мы Болгары-те, криво или право преобжрнати на Славяны отъ чиста кровь, на Славяны отъ Сердце, по духъ, по чувства, по нравы.

За това убо, Г-не Редакторе, защото сме Славяне, и Славяны истинны, за кое-то даже и послѣ обнародованіе-то на Хат-и-Хумаюнъ-атъ ны оставиха вонъ отъ общенародно-то право! „Панславизмъ-атъ, казувате вы, щель повече да успѣе, и по-гольма сила щель да вземе. „Нека е така, но като останемъ вонъ отъ общенародно-то право, щели да сме по-малко Славяны!

Впрочемъ, какъ можехте доказа, че като ся оставиме вонъ отъ общенародно-то право, като ся употребяваме като илоты че то е превосходно едно средство за да имаме по-малка наклонность камъ Панславизма, като предполагате, че го имаме уже? Какъ ще можите да докажете още, че вещественно то и нравственно-то угнѣтеніе, кое-то чувствувать четири миліона въ Турція Славяны, не ще може да е причина за една сила? Какъ най послѣ ще можете да докажете че негодованіе-то одного народа неще взе, и той въ оставаніе-то вонъ отъ общенародно-то право и по-гольмъ успѣхъ, по-гольма сила за полза на една сила, която не е Турція?

”Наружность-та на тья челоуѣцы, приложавате вы абіе, послѣ предреченны-те думы, е религіозна; мысль-та имъ е совсѣмъ политическа и има цѣль, коя-то щела да е смертоносна на будуще-то Оттоманскаго царства, даже и на Европа. Важность-та, която вы ны отдавате може добръ нѣкоя игра да покрыва; какво-то и да казва нѣкой, какво-то и да мысли, самоволны-те слѣдцы можатъ само, мислиме, да ны гледатъ политическо-то това увеличеніе.

Панславизма и Панеллинизма, Г-не Редакторе, са двама смертоносны неприятели, кои-то обременяватъ Болгарскія народъ, кои-то го ласкаютъ, и го обыкаютъ, и го обезпояватъ за повреда на Турція даже и на Европа, ако впрочемъ е истина, че ныхны-те будущы иматъ сходство съ наши-те. Двамата тья убо неприятели мы отгласкаме ги, гониме ги, ако и да са православны тѣ, какъ-то и мы.

Колко-то за орудія-та, отъ кои-то имаме нужда за да ги гониме съ надѣжда за да сполучиме желаніе-то си, не ги тжрсиме другадъ освенъ тамо, гдѣто и Европа види да ся намѣрватъ будущи-те на Оттоманско-то царство, какъ-то и собственны-те нейны будущи, тамо наконецъ, гдѣто Н. В. Султана ги е вложилъ, и иска всегда да ги держи, сиречь въ искренно-то исполненіе на Хат-и-Хумаюна.

Господине Вѣстниконздателю!

Малко време са мина отъ какъ не срѣщамъ въ достопочтенный вы листъ нѣщо за Ески-Зааръ, и чудно ми бѣше; но още са почюдихъ като ми са прилучи самъ лично да присѣтствувамъ въ този градъ, да видя толкова достойн, между жители-тѣ, и Турце и Българе, да гледатъ злоупотреленія-та и недостойнство-то на начальницы-тѣ, и да мълчатъ. Това ма накара днесъ, като са прощавамъ съ Е. Заара и тржгвамъ за отечество-то си, да ви обадиж отъ колко-то можихъ да науча и да вида.

Во време-то на прежній тукашенъ Каймакамъ Решидъ Ефенди, както увѣривать Заарцы-тѣ, че работи-тѣ имъ варвѣли по на добръ, макаръ да сж са случвали повьнка рааны убійства и други злодѣянія, кои-то отсетнѣ попрестанали малко, споредъ испратени-тѣ въ града войны отъ Едрненскій валия, и споредъ бдѣнне-то на Каймакамина и тогашній Кадія, кой-то особенно былъ челоуѣкъ съ отлични достоинства и опытность!!! — Но като си отишле отъ тукъ упоменжты-тѣ Каймакаминъ и Кадія, и като се вдигнали войны-тѣ съ достойны имъ Юзъ-Башія, и ны намѣстятъ сегашны-тѣ, каймакамъ и кадія, — повлияли ся вълхви на много мѣста въ каазъ-тѣ; молили сж са пакъ граждане тѣ за войны отъ Едрине да имъ пратѣтъ, но не имъ пратили, — Аази-тѣ на мезлича сж единъ мюдеризъ, прежній мюфтія, сегашній мюфтія, кадія-та, Каймакам-Бей и още единъ чюжденецъ. (Като извадимъ двама-та чюжденцы, сир. Каймакама и сетній, кой-то не е Ефенти, другы-тѣ сгавать Ефентета).

За вълхвы, що споменжхъ, показали ся ся 7 мина съ намѣренне да слѣдовать нжтя на прочютіи злодѣицъ Балабанджія-та. Шестина-та си спечелили (открадали) конь, еднѣ-тѣ е още безъ конь. — Отъ село Искендерліи дошле на мѣстна-та власть да ся оплакватъ отъ вълхвы, че ны были взели на маасаре, че удрѣли и сечели, и че селяни-тѣ нощемъ сѣдели будни, да ся вардѣтъ къщитѣ; — а ето какъвъ добръ отвѣтъ сж получили отъ гдѣ-то са ся надявали за утѣшеніе: Сизъ гявуръ синизъ, сизъ хянетъ синизъ, нахакъ ере мюслимана и фтира едіорсинизъ да раяхатсизъ едесинизъ Дею.

Христіански-те градски начальцы отивать их мезлича, но сжщо като че не присѣтствуютъ тамъ, защото не са слушать, ако са случи да рѣкжтъ нѣщо; и ката день ся чювать

отъ уста-та на Губернатора: ”гявурларъ, гявурларъ, — Новый нжкъ тукашенъ кадія, всяко-то знае дори до нищо. . . . желанне-то само да нажва, съ во него добръ не искекаль. При такива управители и сами-тѣ Заптіе-та станали люти като че сж наджанне съ единъ духъ: отъ уста-та имъ гявуръ не пада. Кога ще каратъ нѣкого Българина на конака съ юрю гявуръ го викатъ и закарватъ; ако ли се позабави малко дордѣ трѣгне, зайграй тояга-та по него, отърсятъ му праха добръ и тѣи го каратъ.

Ако продължавамъ още писмо-то си все за такъва, не стигатъ малко книги. Мислете, че два дни само присѣдехъ въ Е. Заара, и страхъ ма бѣше да мина дѣто виждахъ на едно мѣсто сбрали малки Турчета.

Такъва сж сегашни-тѣ работи въ този градъ, и бозна до кой степенъ щѣтъ налѣзватъ. ако градскій управитель не дойде въ себеси да исплыва длѣжность по Царска-та воля.

Сега като свършвамъ писмо-то си, научихъ ся че Ески-Заарцы-тѣ вмѣсто да ся оплачатъ отъ Каймакамина си, тѣ по негово щенне, даватъ му Омуми-мазбатъ за добро-то му, но и то, види са, съ намѣренне да са незандатъ инакъ съ него, ами тѣи съ гяляне да го приведжтъ въ честолюбіе за негово и общо добро.

Пятникъ изъ Българіи.

Писать отъ Узунджовско-то Хас-кой.

На 25 Априлія, Чорбаджи Райчова сынъ убиха съ два кршума, и подвръ съ ножове го сѣкли. Съ голѣно сожалѣніе го погрѣбохъ. Нѣкой Юсенъ ага отъ Идебикъ, кой-то е и сродникъ на прочютыя Кар джелія Енинъ ага бѣше усвоилъ тры села да му работятъ бадеава на Чешлия му; предъ два мѣсяца Саржарцы-те дойдоха на мѣстныя мезличъ да ся плачатъ и да нечатъ правда-та си, и го искараха 10000 гроша борчлия, и като не имъ ты даваше, селяны-те искаха да слезятъ на Едрине да ся плачясъ. Бевюви-те и Чорбаджи-те ны умолиха да му ги простятъ, на кое-то и селяни-те ся склониха; обаче съ условіе както веке да не може да зема отъ село то имъ аргата безъ заплаата. Като се научилъ сынъ на Юсенъ ага, че тая тѣхна привилегія ся видѣла веке, зема още трима дружина Турцы и отива по инля-та, и гдѣ кого-то намѣрилъ удрятъ. На Чорбаджинскыя сынъ счупилъ му и гарды-тѣ и гжржъ съ дипчикъ на пушка-та, навывалъ му и вратъ да го коли, и сега толкось е смазанъ оканнина отъ глава-та до нозѣ-те што-то живота не му си знае; селянны-те стоятъ въ града, и не смѣятъ да си иджтъ. Като отидоха при Мудирна да му ся оплачатъ, той имъ рѣкль; като е ударилъ на ед ного два шотжа, какво быва? выи щели сте да му баттар дисате Чешлика. Ето такова е состояніе-то на селяни-те, както и Есенъ бѣха докарали на кола смазаны отъ бой двама христіани отъ село Ени-махале защото не щели да работятъ безъ пары, като издыриха выноватъа Турчинъ, но той като ся отказа, сега искатъ отъ обвинителы-те, Турцы ша х а т ы. — Тья дни много добръ дождъ имаме кой-то доволно напои земля-та, слѣдовательно надяваме ся за избыліе тая година.

Достопочтенный Г-не Издателю Ц. Вѣстника!

Калипетра 15 Марта 1857.

Умоляваме вы ны долоподписаны-тѣ представители на общество-то Калипетра да быхте благоизвоили да вмѣстите и долоначертано-то наше изложеніе въ слѣдній лясть вашого Вѣстника.

Споредъ примѣра, и подражаніе-то на другы мѣста и градове; пожелахъ и ны да събереме общо синомоществованіе, отъ кое-то да съставимъ една малка кассъ, та да можиме да

задръжмъ наше-то сиромашко училище. Така прочее съ побужденіе-то нашего Митрополита Г. Г. Діонисіа, и учителя ни Г. Р. Н. Блажекова захванахме дѣло-то; и ето излагаме, колко-то спомоществатели благоизволих да ся подпишатъ до нѣнѣ: гро.

Митрополитис Аг. Дристрас	
К. К. Діонисіос	150 (!)
Г. Райко Н. Б. учителъ подарява на училище-то за книги:	200
Братанъ Вжлчовъ Чорбаджій	100
Станко Липковъ	100
Пени Фіковъ	105
Кара Мялчо	52
Нѣйко Кирилашлин	52
Никола Курдомановъ	60
Черню Курд.	40
Стойо Гебешъ и Драгой Камбуровъ	110
Попъ Стаматъ П. Миханловъ	105
Фжиджи Яни	30
Пени Кавдилозжигателъ	22
Димитръ Узуновъ	52

събрани 1181

А Г-нъ Варбанъ Кировъ, родомъ Котлявиниъ, подарява на църквѣ-тѣ С-го Великомученика Димитрія и на училище-то С-го Кирила и Методія, еднѣ винопродавници (кржчмъ).

Слѣдватъ.

Слѣдователно празоваваме на тѣва стѣпаніе, и молимъ, наши-тѣ любородни Българе, и книгоиздатели-тѣ, кои-то ся намѣрватъ по други страни и градове, да благоизволи всѣкы та да спомогне на училище-то ны. — И нека сж увѣрени че тѣхнын примѣръ, и Богоугодно това дѣло, не токмо ще ся приеме, и обнародова отъ насъ, съ признателность и благодареніе, но и ще потвърди наше-то предиріятіе.

Станко Липковъ Епитропъ училищный.
Пени Ф. Епитропъ църковный
Попъ Стефанъ увѣрива.

ЗА НОВОБЪЛГАРСКІЯ ЕЗЫКЪ

Статія

Н. Михайловскаго.

(Виждъ прежно-то листо.)

Да пригледаме сега полугласны-тѣ ъ и ъ. Тѣзи двѣ буквы увардили свое-то древне произношеніе, но само въ срѣда-та на рѣчи-тѣ; а понеже нынѣшне-то произношеніе на ъ съпада съ тѣхно-то, туй послужило като источникъ на безчисленни погрѣшки. Етимологическо-то значеніе на тѣзи буквы е, че тѣ преобладаватъ въ таквызи корени. въ кои-то се струватъ много съгласны. Въ склоненіе-то и въ производимы-тѣ отъ таквызи корени слова, тѣ или оставатъ или исчезватъ. Ный казахме че еднакво-то произношеніе на тѣзи буквы сж ж побудило нѣкои писатели да ги замѣнятъ съ него, а други наопаки, противъ правила-та на Етимологія-та; защото полугласны-тѣ ъ и ъ нематъ никакво сродство съ ж, нито се измѣнுவатъ въ него по фонетически-те законы на языка, какво-то на пр: става между буквы-тѣ а, е, о, и, като, носж, несохъ, внасямъ, рекохъ, вричамъ и проч., дѣто измѣненіе-то на една гласна въ друга основава се на природно-то сродство тѣхно, а между ж и ъ, ъ, не сществува подобно сродство и отношеніе: Слѣдователно безразлично-то употребленіе на ж, ъ, ъ, едина на мѣсто друга принадлежи на най голѣмы-тѣ погрѣшки срѣщо Етимологія-та. Казватъ нѣкои, че въ самы-тѣ древны паметници на пр. въ Остромир. Евангеліе и други предадени еще комахай не срѣщаме таквызи погрѣшки; само въ паметници-тѣ, кои са писаны или преписаны отъ XI вѣкъ насамъ когато наченало вече да ся изгубва чисто-то произношеніе на ж, въ тѣхъ срѣщаме и то тукъ и тамъ ж, на мѣсто ъ и ъ и на опаки. Въ Панонски-те паметници ъ и ъ раздѣлуватъ се; тѣ сж писаны подъ Сърбска рецензія т. е. въ тѣхъ языкъ Българскій, но ги преписвали Сърбы, но о тѣхъ не треба да се пнемъ, защото въ отношеніе къмъ правописаніе-то

тѣмъ противорѣчатъ паметници-тѣ, кои-то са писаны отъ Българи и въ Българія.

Слѣдователно ж, я церковна, ъ, ъ, ъ, сж гласны-тѣ буквы, кои-то едни отъ Българскитѣ писатели употребяватъ ги съгласно съ етимологія-та, а други отфържтъ или сички-тѣ или нѣкои отъ тѣхъ неоснователно. Измышно е да предириме тука различни-тѣ системы на правописаніе-то, кои-то до сега бѣха прѣдложены отъ нѣкои Български писатели; спираме се само на мнѣнія та на двоица учени мжжи кои-то повече отъ други-тѣ съдѣйствуваха на возрожденіе-то на новобългарска-та писменность: тѣзи сж Априловъ и Венелинъ.

Първенъ (въ брошурка-та. " Мысли за сегашно-то Българско ученіе ") излаза криво понятие за правописаніе-то. Той нарича неудобно за новоБългарскія языкъ правописаніе-то на сегашны-тѣ църковны книги, и туй е истина; и предлаг а да ся исфържтъ изъ алфави-та тѣзи буквы, кои-то иматъ еднакъвъ звукъ съ други. Слѣдователно да исфържтъ ъ, зацо-то тѣзи буква звучи, ту като е, ту като я—іа; еще да ся исфържтъ ъ и ъ, кои въ срѣдѣ-та на рѣчи-тѣ звучатъ еднакво съ ж и да ги замѣнимъ, какво-то ги той замѣнуваше съ него и притурж, че ужъ ный ще направимъ по примѣра на Руссы-тѣ, кои-то, знаеме, не сж правила подобна реформа въ свой Алфавитъ. Да припомнимъ тукъ думитъ на Венелина кой-то, (въ зароды-тѣ новой Б. литературы) като говори за размогласіе-то на Българы-тѣ въ правописаніе-то, забѣлжавъ " правописаніе вещь священная, которую нельзя ворочать какъ игрушку, кому какъ захочется " и право, защото правописаніе то се основава на етимологія-та, слѣд. на най прости-тѣ элементы на языка. Знаенъ-то на Етимологія-та сьстои въ знаенъ-то на кореня на едно дадено слово и отъ значеніе-то на кореня да се изваде истинно-то значеніе на производно-то слово. За да може нѣкой правилно да пише и да проумѣва рѣчи-тѣ, трѣба да зае сжцо-то значеніе; на сѣка рѣчь, но послѣдне-то зависи отъ знаенъ-то да открье и да намѣри кореня на рѣчь-та. Даже метафорическо-то значеніе на рѣчи-тѣ обьяснява ся чрезъ първо-то имъ и сжцо значеніе; но да знае, думамъ, туй подирне-то значеніе на сѣка рѣчь, не е възможно безъ помощъ на Етимологія-та, а етимологически-тѣ издирванія сж невозможны безъ помощъ-та на правописаніе-то, кое-то прилича на Ариаднина-та жица, безъ коя-то трудно се намѣрва исходъ отъ Лабиринта на языка. Ето защо е необходимо правописаніе-то.

Венелинъ и на друго мѣсто право забѣлжава — " Правописаніе и произношеніе двѣ вѣщи совершенно разныя и противоборствующія другъ другу " — Не само Авторитетъ Венелина дава вѣсъ на тѣзи аксіома, но истина-та, коя-то потвърдыватъ сѣтъ езыцы. Въ древне време, кога-то сѣка гласна имала особенно произношеніе, правописаніе-то было естесвенно т. е. сѣка гласна изобразявала особенень звукъ; но мъртвенность-та и неподвижность-та на писмо-то, жизненность-та и подвижность-та на произношеніе-то трѣбали да се разѣдинжтъ по общія законъ на природа-та, по кой-то произношеніе-то, като нѣщо матеріально подлежи на измѣненіе.

Но и Венелинъ е правъ само въ горѣ-приведены-тѣ неговы думы, зацо-то той като не полагалъ различіе между нынѣшныя църковень языкъ и древнебългарскія, той се опирамъ вынаги на първыя, кой-то навѣрно нарича древнебългарскій. Като не могълъ да си обьесни значеніе-то на буквы-тѣ ж, ъ, ъ той совѣгувалъ да пишжтъ на мѣсто тѣхъ у, о, е съсъ знакъ надъ тѣхъ, за да се уварди, како то той казва, характера на словопроизводство-то, но ный тогасъ опазваме характера на словопроизводство-то, кога пишемъ ж, ъ, ъ сѣкж на мѣсто-то ѣ ржководимы отъ етимологія-та. Ако ный залагаме да усъвършиме на

шія езыкъ, то една отъ най важвы-тѣ части на Грамматика-та, на коя-то трѣба да обьрнемъ вниманіе е правописаніе-то. Производны системы и мнѣнія за правописаніе-то не веджтъ къмъ никакво яко основаніе, какво-то и во други случай, тѣи и тука трѣба да се съвѣтуваме съ паметници-тѣ на древна-та наша писменность и тогасъ не само правописаніе-то ще се утвърди на неизблемо основаніе, но и характера на етимологія-та ще се опази.

Слѣдствие и оглавленіе на казано-то до тука е, че — буква-та ж като самостоятелна треба и да се пише вездѣ дѣто ж ище Етимологія-та и не може да се замѣни съ никола друга буква.

Я церковна, тѣзи носова буква и тл е самостоятелна и никакъ не може се замѣни правилно съ я, зацо-то послѣднѣ-та е—іа и въ писмо-то нея само треба да замѣнява. А я церковна ако не е възможно да се употреби въ новобългарскія алфавитъ и като е опазила сега само основныя свой звукъ е може весма удобно и правилно да се замѣнява вездѣ съ послѣднѣ-та, кое-то е съгласно м съ етимологія-та и съ народно-то произношеніе.

Буква-та ъ неоспоримо треба да се пише дѣто и е мѣсто-то споредъ етимологія-та ако и да се произносж двояко: Слушелъ съмъ много Българи отъ книжовни-тѣ, кои-то се слиятъ да ж произносжтъ по Сърбски (іе) . то е едно смѣшно и суетно усиліе да и даджтъ вездѣ еднакво произношеніе (іе) и да отбѣгнѣтъ и друго-то и произношеніе (іа), кога-то духа на языка е опредѣлевъ вече и утвърдилъ двояко-то произношенъе на буква-та ъ.

Буква-та ъ какъвъ е звукъ имала и какъ се е произносжа въ старобългарскія языкъ точно днесъ не ни е познато. Но само-то ѣ сществованіе дава ни да разумѣеме, че нейно-то произношенъе е было различно отъ на буква-та и или і, инакъ не щеше и да сществува. У Руссы-тѣ ясно се отличава произношенъе-то на ѣ отъ и, а у насъ ѣ вездѣ се произносж като и, но ради словопроизводства-то става необходима и въ писмо-то. Отъ друга страна принуждаваме се да забѣлжиме и да отличимъ нейно-то употребленіе въ корени-тѣ и въ окончанія-та на рѣчи-тѣ. Въ първый случай за правилно-то ѣ употребленіе въ корени-тѣ на рѣчи-тѣ не ще доказателство, зацо-то е необходимо условіе на словопроизводство-то, а во вторыя т. е. за употребленіе-то ѣ въ окончаоія-та на рѣчи-тѣ съгледваме че нѣкой писатели достигнаха да ж пишатъ даже въ слѣдующи-тѣ случай — Българскій, Гръцкый, книги, Никифоръ и проч. на мѣсто і и и. Наистина въ древни-тѣ паметници срѣщаме подобны примѣри. Но ный треба добръ да помнимъ, че у насъ буква-та ѣ собственно ж нема и ж употребяваме въ корени-тѣ на рѣчи-тѣ единственно ради словопроизводство-то и по етимологическа необходимость; а да се пише като въ горѣречены-тѣ случай не видимъ никоя сщественна причина, кож-то да проистича или отъ словопроизводство-то или отъ Фонетически-тѣ законы на языка.

ИЗДЫРВАНІЯ

(Виждъ прежно-то листо.)

41—43. И тѣи тѣи трѣгнахж; нѣ безъ да доджтъ до Брагалнича около 20 стадіи, срѣщнали человека съ искълчены крака, кой-то выкаше яката за помощъ. По приближеніе къмъ него, раки-тѣ ся воспрѣхж отъ самосебе си, и хромый като получи тогава возможность да ся досѣгне до нихъ, тутакси стана здравъ. Слѣдъ принесеніе молитвы отъ священници-тѣ, они пакъ взели мощи-тѣ, кои-то станаха леки и подвижны, достигнали Брагалнича и ги положили въ деснѣ-тѣ странѣ на храма, поставенъ былъ такожде и кляръ, кой-

навалъ Българскій языкъ, за свършеніе на него свещенослуженіе. Въ изцѣленный хромый на много време ползовалъ ся съ благодареніе-то : като ся върнѣлъ въ къщи, той изльстилъ законнѣ-тѣ суругѣ другаго и ся преселилъ съ престѣпницѣ-тѣ въ другѣ областъ; не много време трѣбѣла и благость-та Божія, и виновный поразенъ пакъ отъ истѣ-тѣ болѣсть. И какво же ? той спозналъ грѣхъ свой, върнѣлъ женѣ-тѣ прьвому мѣжу и, по молитва-тѣ Святыхъ, Господъ пакъ го изцѣлилъ. Като чувствуваше благодареніе-то Божіе, онъ го възблагодарилъ прѣдъ лице то на всички-тѣ и, като ся отдалечилъ на Св. Горѣ, въ монашеско званіе посвятилъ всего него си Господу.

44. Другъ человекъ былъ обдѣржимъ съ такъвы зълъ духъ, дѣто него принудены были да дръжатъ вынаги въ оковы. Когато го довели къмъ хремъ-атъ Святыхъ, приврзали го къмъ голѣмо дѣрво и положили стражи. Като спали, бѣснуемый растѣргнѣлъ цѣпи-тѣ, влязалъ въ храмъ-тѣ и щѣлъ да разруши ра-кѣ-тѣ Св. Евсевія; въ нему изведнаждъ ся явилъ изъ ракѣ-тѣ мѣжъ страшень, весь огненень, повелѣвающій духу завчасъ да остави бѣсноватаго, щото и станало, за изумленіе всички-тѣ.

45—46 Единъ разслабень, донесенъ отъ сродницѣ-тѣ къмъ ракѣ-тѣ Св. Евсевія, като да воскресна отъ едно-то досеганіе къ ракѣ-тѣ му. За пълно-то му пакъ изцѣленіе, Свѣтець-тѣ му ся являвалъ въ продълженіе три ноци, помазвающъ всичко-то му тѣло съ масло, и наконецъ казалъ му: „се здравъ еси, иди и прослави Господа“. Съ подобень начинъ исцелень былъ и другъ бѣсноватый, мѣчимый отъ бѣса тѣкмо по времена.

47—55. Владимиръ, голѣмый сынъ Бориса, както казано горѣ, пріялъ былъ управяваніе царство-то (*), по изминуваніе 4 години, стѣпнѣлъ на престолъ по малкъ неговъ братъ, Симеон (**). По приказаніе тогози послѣдняго областеначалникъ Дистръ принесалъ также и мощи-тѣ на Святцы-тѣ Сократа и Феодора отъ Таверіополя въ Брагалничъ, и гдѣка-то ги положи при показани-тѣ святини. И отъ нихъ такаже совершаха ся много чудеса, а именно исцѣлень седмгодишень отрокъ, глухъ и нѣмъ отъ природѣ-тѣ; — жена одрѣжана отъ зълъ духъ; — нищъ хрѣмъ; — проказень; — слѣпа жена, и най сетѣ единъ челякъ, кой-то обдѣржимъ бѣше отъ болѣсть многояднѣ, употребяющъ на день по 8-мь Български хлѣбове (***) и никога безъ да ся насыти.

РАЗНИ НОВИНИ.

— Преминалыя четвертокъ Н. В. Султана ходи на поляна-та срещу голѣма-та гробница, и разгледа мѣсто-то гдѣто ще станять праз-

*) Видѣть предшествующе-то примѣчаніе

**) Дюканжъ отъ Константина Багрянороднаго де Администр Импер. с. 32.) извожда, че Симеонъ былъ сынъ Владимира кой-то царствовалъ предъ Богорима, а пакъ той му ся пада томузи Владимиру — Маломіру унука сега на основаніе ясно-то свидѣтельство Българскаго Архиепископа може да направи родословнѣ-тѣ на Българскѣ-тѣ Господари. Симеонъ былъ овзи по малкъ сынъ Бориса, кого-то онъ началъ на царство-то, като лиши отъ очн-тѣ и заключи въ тѣмницѣ по голѣмаго сына; слѣдователно, овзи Михаилъ Борисъ, Михаилъ Ворісіс, кой-то споредъ приказаніе-то на Дюканжа, царствовалъ послѣ Пресіана, предъ Симеона, е не другій нѣкой, освѣнь истый имъ отецъ, Михаилъ Борисъ, кой-то, взявши пакъ бразды-тѣ на правленіе-ново царувалъ нѣколко време, до тѣжъ порѣ, докѣ не успокоилъ Господарство-то. Видъ послѣ.

***) Известно, какво Българе-тѣ печѣтъ за тѣхъ си хлѣбове, гдѣто съ единъ може да ся нахранять до сытость 10 и повече человекѣ. Заимѣчаніе Феофилакта.

дницы-те за свадба-та на една-та отъ царски-те Княгини съ Етемъ Паша, сына на Адмирала, какъ-то и обрѣзаніе-тѣ на нѣкой отъ царски-те сынове. Н. В. като видѣ дѣятельность-та съ кой-то работяха за уравненіе то на това мѣсто войны-те отъ Топхавата, изрази имъ Высока-та негова благодарность, и отдаде имъ 30 хиляди гр.

— Преминалыя пятокъ Посланницы-те Французскій и Англіискій отидоха всякой особно и въ разны часове, на Емирганъ при В. Везиръ, и ся разговоряха съ него. И вечеръ-га на той-зи день Англіискіа посланникъ съ семейство-то си вечера въ къща-та на Французскіа посланникъ.

Преминала-та Сѣбота собраха ся трети путь въ заведеніе-то на Г-на Ен. Балтаджи разны торговцы и банкеры да размыслятъ за устроеніе-то на народна-та Банка. Въ това за-сѣданіе прочетоха ся, и ся пріаха предложены-те въ начертаніе-то на правителство-то про-мѣненія.

— Преминала-та Недѣля Министерскія Совѣтъ собра ся на Порта-та подъ предсѣдательство-то на Великіа Везиръ.

— Посланника Австрійски съ особы-те на посолство-то замина завчера въ лѣтныя си дворець на Бююкъ дере.

— Императорска-та лѣкарска Академіа опредѣли тѣхъ дни една Епитропіа за общенародно-то здравіе. Тая Епитропіа составлява ся отъ десять членове.

— Преминалыя четвертокъ достигна въ Цариградъ отъ Одесса единъ параходъ отъ Русско-то корабельно содружество. Отхожденіе-то отъ Цариградъ на параходы-те на това содружество презъ мѣсяца Іулія ще е на 5 и на 15 того мѣсяца.

— Царско-то Правителство тѣхъ дни испрати камъ всички-те въ Цариградъ посолства слѣдующія меморандомъ:

”Царско-то Правителство, желаюци да избави жители-те на села-та отъ грабительство-то на лихоицы-те вообще, и отъ угнѣтеніе-то на нѣкой человекѣ, кой-то, подъ име Селіа правять лихоемы заемъ за произведенія-та, бѣше рѣшило преминала-та година че освень согласія-та и записи-те, кои-то ставать само между тѣрговцы, и не торговцы ще ся подлагать подъ Совѣта-те Саджакъ и Казасъ, и ако ся намѣрять нарѣдены спореди приличны-те узаконенія, и согласны съ законн-те и канонизмы-те, кои-то имать сила, ще ся подтверждать и запечатовать отъ тѣхъ совѣты. Положи ся още и вачало, че кога-то ся случя распри и разлика между реченны-те торговцы и не торговцы, и записи-те имъ ако не ся нарѣдены спореди предумануто-то правило, ще ся гледать предъ Совѣта като безсилни и несущи. Това рѣшеніе извѣсти ся на всички-те прислужницы чрезъ Везирско писмо; подобно и вамъ ся обяви Г-не . . . това рѣшеніе на 15 Ребіулъ Евель 1272, какъ-то и на всички-те посолства съ умоленія камъ Господа посланницы-те на прителски-те силы, както да благоволятъ и да увѣдомять Консулы-те всяки на негова народъ, и да имъ порѣчатъ точно-то исполненіе на това рѣшеніе.

Правителство-то печали ся зашто-то има да вы яви, какво ся е научило отъ прислужницы-те си, че нѣкой отъ Консулы-те повдигвали неудобства и препятствія за исполненіе на рѣшеніе-то Царскаго Правителства, съ извиненіе, че то щело да повреди Торговство-то. Притомъ извѣстно е на всички-те, че много человекѣ даватъ въ заемъ пары на убоги-те селяны и на земледѣльцы-те съ притварена лихва, или имъ продаватъ на вѣра нѣкой нѣща съ цѣна много по-горна отъ истинна-та имъ цѣна, и че пакъ други безъ да земеть лихва за пары-те кои-то имъ даватъ, копувать отъ тѣхъ въ ничтожна цѣна стоки, на кои-то не може още да ся опредѣли цѣна-та, или предлагать съ заеманно-то количество и согласенны-те лихвы, и на конецъ заплащать имъ ся кога въ стока, кога въ пары, както имъ по-

поваяся . . . И понеже невозможно е да ся развѣ блангоденствіе-то на селяны-те между такива злоупотребленія, кои-то не можать освень да принесять пагуба-та на жители-те, Царско-то Правителство не може да преначи перво-тѣ си рѣшеніе, и слѣдователно нахожда ся въ состояніе да вы испрати Г-не . . . настоящій меморандомъ, кой-то ся испрати подобно камъ всички-те представители на странн-тѣ силы, и вы умолява да благоволите да испратите камъ Консулы-те си нужны-те заповѣди и наставленія, да имъ зарѣчатъ да ся оставятъ веке да влчатъ препятствія за исполненіе-то на настояще-то рѣшеніе . . .

— Тѣхъ дни Полиція-та сполучи да отыри въ една къща близо при Каліонджи-Колукъ гдѣто ся ся правили лажливы каймета, и улови разны странны человекѣ обречены съ убавы дрѣхи, кои-то и ся пратиха въ стражи-те на Полиція-та; улови ся още и голѣмо количество на такива лажливы каймета.

— Въ вторникъ на преминала-та седмица Полиція-та улови вѣтрѣ въ два дюкяна на Г-лата, около пѣтдесять подозрительны человекѣ кои-то ся испратиха въ стражи-те на централеска-та Полиція.

— Бѣ пятокъ на преминала-та седмица, около 10 тѣхъ часа презъ ноць-та, нѣкой злодѣйцы турили огонь въ една къща, кой-то е близо при къща-та на Г-на Г. Тимони, Драгоманова на Шведскіо-то посолство. По благополучно дѣло-то ся усѣти съ време и ся предва-рало зло-то . . .

— Въ преминалыя вторникъ около 10 часовъ вечеръ-та избухна голѣмый пожаръ на Демир-Капіа, кой-то направи на пепель заведеніе-то на Ефкафа; пламака ся гледаще даже отъ Везироглу . . .

— Мнозина укорявать Кинезы-те за просвѣщеніе-то имъ, но имать и тѣ нѣкой добры и достоподрожательны обычаи, кои-то добръ бы было въ просвѣщенны-те да ги введуть въ мѣсто-то си: Тамо Лѣкары-те заплащатъ ся само отъ здравы-те человекѣ, а болны-те кога-то ся гледать отъ Лѣкаря освень щото имъ плащатъ нищо, но още и Лѣкаря заплащатъ на болны-те; слѣдователно Лѣкаря въ нуждѣ ся намира да употреблява всичко-то си искусство за да уздрави по-скоро болны-те, на кои-то да престани да плаща, и кои-то да начеуть пакъ да му плащатъ. Тѣхъ мѣрки воинственны-те уничтожатъ шарлатанизма на Лѣкары-те ако бѣха ся ввели по наши-те мѣста.

ИЗВѢСТІЕ.

Читатели-ти Ц. Вѣстникъ помнятъ, че бѣше ся вѣстиво въ него Обявленіе за издаваніе ”Трѣговско Рѣководство“ прѣведено на Българскы отъ А. П. Г. Сега ся извѣстива че тая полезна книга начна вече да ся печяты, и че кой-то не съ ся подписали спомоществователи за неж, можуть до совершеніе-то Августа на тек. год. да си пратять почитенны-ты имена до Г-да Бр. Хамамджиоглу и Арнауодовъ въ Ц-градъ въ Балъ Калавъ Ханъ, зачото по него врѣмя ще ся свърши печатаніе-то книгѣ-тѣ така чтото и имената спомоществователски да ся напечатять урядно въ края на книгѣ-тѣ.

Ц-градъ 13 Априлія 1857.

Хр. Л. Хамамджиоглу.

ОБЯВЛЕНІЕ.

Сегз наскоро излѣзе изъ Печ атинцата ни една книжка подъ име Българска Гѣс-слѣкъ, издадена отъ С. Зафировъ и С. Желева, коя-то е съставена отъ най добры избраны новы и стары Българскы и Турскы нѣсны, въ край-атъ ѣ ся намирать нѣколко нѣсны, направени съ музыка за да служатъ за рѣководство и за други-те Цѣна-та ѣ ся опредѣли за въ Цариградъ 5 гроша, а за по вѣнъ 6 гр. Намѣрва ся за проданъ: въ Цариградъ у В. Золотовича, въ Пловдивъ у Г-на Димитрія книгопродавца, въ Габрово у Г-на Никифора П. Костадиновъ учителя, и въ Кадоферъ у сѣци-те Мадатели.